

DOE 'S EFFE ABNORMAAL MAN

De kracht van verschillen

De mens blijkt steeds weer geneigd zich te conformeren aan de groep. Daardoor ontstaan er in de klas en in school situaties waarin leerlingen (en leerkrachten) niet geheel laten zien wie ze (ook) zijn. In je klas kun je dit gedrag doorbreken.

door Ivo Mijland

Leerlingen verstoppen hun 'anders-zijn' uit angst dat de omgeving het anders-zijn als niet normaal ziet. Ze passen zich aan aan het systeem. Als je anders doet dan 'normaal' ben je ziek. En als je ziek bent staat er een bataljon 'goede bedoelingen' voor je klaar om beter te worden. Je krijgt eerst een diagnose en vervolgens een lijst met wijze lessen om zo min mogelijk de diagnose te zijn. Een ADHD'er bijvoorbeeld die op wat voor manier ook geen ADHD laat zien, doet normaal, valt niet meer op en past in ons systeem. Een moslima die zich zo Europees mogelijk kleedt is een geïntegreerde moslima die het 'hartstikke goed doet'. Ook op veel scholen is dit de manier om om te gaan met verschillen. We proberen ze weg te poetsen omdat verschillen zorgen voor problemen.

Constructief meedoen

Een school kan het leerklimaat positief beïnvloeden door te streven naar een klimaat waar je mag zijn wie je bent. Want hoe meer je je jezelf kunt zijn, hoe meer je bereid bent om constructief mee te doen op school. De ADHD'er, om bij dat voorbeeld te blijven, heeft een voor hem normaal brein vol onrust, prikkels en bewegingsdrang. Met dat brein kun je prachtige dingen produceren (kijk eens op de cabaretsite van de VARA), maar het kan je op school ook problemen geven. Wat helpt, is als we de ADHD'er zien als een leerling die een geweldige babbel in huis heeft. Kortom, als we niet kijken naar hoe anders-zijn ons problemen geeft, maar hoe anders-zijn iets moois teweeg brengt.

Als je goed kijkt valt iets op. Het linker lijstje is zoals de leerkracht dat zou kunnen schrijven, geschreven vanuit de belangen van de leerkracht en vanuit het perspectief dat anders-zijn problemen geeft. Het rechter lijstje zegt juist dat anders-zijn iets bijzonders geeft. Dat lijstje roept op de ander te zien als iemand die iets te bieden heeft. Het kijkt naar hoe iemand anders kan zijn, zonder anderen te hinderen.

Je bent zo mooi anders

*Je bent zo
mooi
anders
dan ik,*

*natuurlijk
niet meer of
minder
maar*

*zo mooi
anders,*

*ik zou je
nooit*

*anders dan
anders willen.*

Hans Andreus

Positieve groep, leve de verschillen

In het onderwijs doen we er goed aan de ander zo veel mogelijk zijn 'zelf' te laten behouden. We zouden dan niet steeds moeten roepen: 'Doe 's ff normaal' maar wellicht: 'Doe 's ff abnormaal'. De eerste zin betekent: 'doe zoals ik' en de tweede: 'doe wie je bent'. Ons streven naar gelijkheid is nu te veel 'alle neuzen dezelfde kant uit'.

Omdat leerlingen geneigd zijn hun 'Ik' niet helemaal te laten zien of een ander Ik te presenteren, is het zaak om vanaf de eerste schooldag te tonen dat je verschillen niet wilt elimineren, maar er juist van wilt leren. Staps-gewijs heb je de volgende mogelijkheden om een kleurrijke en veilige groep te creëren waar

verschillen mogen zijn.

Fase 1: ORIËNTEREN

Geef ruim aandacht aan kennismaking. Ontvang je leerlingen als gasten, geef ze individueel het gevoel dat ze welkom zijn in de groep en dat je blij bent dat ze er zijn. Laat

Van deze leerling kun je twee lijstjes maken:

- 1 Is snel afgeleid
- 2 Kletst er voortdurend doorheen
- 3 Kan niet stilzitten

- 1 Weet prikkels in de omgeving feilloos te ontvangen
- 2 Kan goed praten in het openbaar
- 3 Wordt blij van bewegen

merken dat je oprecht geïnteresseerd bent in wie de ander is, en kies werkvormen waarin je elkaar veilig leert kennen. Geef aan dat je ernaar streeft een groep te vormen, waarin iedereen zichzelf is, omdat je gelooft dat je dan een prettige groep vormt.

Fase 2: NORMEREN

Wees de leerkracht die je zelf graag gehad zou willen hebben. Doe voor wat jij prettig vindt en nodig leerlingen uit te vertellen wat ze prettig vinden (en wat niet). Corrigeer 'onprettig' gedrag op een prettige manier. Geef een drukke leerling bijvoorbeeld terug dat je zijn vlotte babbel in een oefening wilt gebruiken. Gebruik gedrag om samen de normen te bepalen, in plaats van gedrag de kop in te drukken.

Fase 3: PRESENTEREN

Maak met veel oefeningen ruimte om in veiligheid meer te laten zien van jezelf. Was fase 1 nog een eenvoudige kennismaking, in deze fase zoek je naar een veilige manier om kennis te maken met het onzichtbare deel van de ander. Bijvoorbeeld met een kringgesprek met als uitgangsvraag: 'Niemand weet van mij dat...'

Fase 4: PRESTEREN

Richt je onderwijs zo in, dat je samen kunt presteren als groep, door verschillen te gebruiken. Laat leerlingen door verschillende werkvormen hun talenten ervaren. Nodig ze uit om dat wat je in fase 3 ontdekte, constructief in te zetten.

Fase 5: EVALUEREN

Besteed ruim aandacht aan het afscheid van de groep. Nodig de leerlingen aan het eind van het jaar uit elkaar te bedanken voor de verschillen. Creëer een klimaat waarin leerlingen ervaren dat verschillend zijn tot nut is van de ander. Als je dat klimaat hebt kunnen bereiken, is het voor de toekomst betekenisvol om stil te staan bij het verloop van het schooljaar. Bijvoorbeeld met de oefening 'Op mijn rug', waarbij leerlingen een vel papier op hun rug geplakt krijgen, in de klas rondlopen met een stift en bij iedere klasgenoot een positieve boodschap schrijven.

Positieve reflecties, positief gedrag

Ook individueel moet je de verschillen als kracht zien. Op dat punt kun je als professional het verschil maken. Het zijn je reflecties die bepalen hoe het andere gedrag zich openbaart. Wat je uitstraalt, trek je aan: je krijgt de ADHD of het autistisch gedrag dat je oproept. Anders reageren doe je door op ander gedrag positief te reflecteren in twee fases:

1 Reflecteer op wat je bevalt

2 Reflecteer op wat je anders wilt

Stel dat een leerling in de groep steeds storende grapjes maakt. Bij positieve reflecties probeer je als uitgangspunt te pakken dat de bedoeling van deze leerling is om grappig

Verskillend zijn is tot nut van de ander

te zijn, aandacht te krijgen en erbij te horen. Dat dit gedrag wenselijk is, of in ieder geval een gewenst deel heeft. Dat gegeven kun je gebruiken, je start dus met het idee dat de storende grap wel normaal is. Je vervangt je reflectie 'Stop daarmee' door twee opeenvolgende positieve reflecties:

1 'Jan, ik merk dat je steeds grapjes maakt. Ik moet daar erg om lachen.'

2 'Wat ik wel wil vragen is of je als we stil aan het werk zijn je grapjes even wilt bewaren zodat iedereen zijn opdrachten goed kan maken.'

In feite nodig je Jan uit om zijn zijn zelf te behouden, maar af en toe even op de ander af te stemmen, zodat het voor iedereen aangenaam blijft. Zo kan er een sfeer ontstaan waarin de individuen, tegen anderen kunnen, durven en willen zeggen: 'Jij bent zo mooi anders dan ik.'

*Ivo Mijland is auteur van praktische onderwijsboeken.
www.orthoconsult.nl*

Dit is een bewerking van een artikel dat in januari 2013 verscheen in Speziaal.